

A tanítónő (egri Gárdonyi Géza Színház). Oláh Zsuzsa és Sziki Károly

A TANÍTÓNŐ

Gárdonyi Géza, ha Pesten vendégeskedett, Bródy Sándor otthonába mindig egy szép egri kenyérrel köszönt be. Ez volt a névjegy, a belépő s a szülőföld üzenete Bródy Sándor számára. Most Bródy Sándor vendégeskedik Gárdonyi Géza színházában Egerben A tanítónővel; újra érzékelem, hogy milyen erős dráma ez, nemcsak a szociális érzékenység tüze, de a drámaépítő tudatosság is élteti. Nem egyszerűen a férfierkölcshű társadalom és a feltámadó női öntudat első felszíkrazása, összezapása ez a színpadi történet. Többről van szó. Tóth Flóra a szuverén sorsválasztás nagy mutatványát játssza el, győzni tud a hatalmasságokon, de a legnagyobb diadala, hogy hű marad önmagához, szép, naiv, szocialisztikus eszméihez. Ez emeli őt korok feletti társadalmi hőssé, s a dráma az életképből így ível fel a társadalmi dráma magaslatai felé. A tét ugyanis nemcsak Tóth Flóra sorsa. A tét: a jövő, az ifjúság, a gyermekek létformája. Ők a szemünk előtt eljátszották, hogy ennek a szenvedélyes, érzelmes, különleges történetnek nem mellékszereplői; Tóth Flóra beléjük építi álmait.

Gali László rendezésén érezni: tisztában van azzal, hogy a hangulatoknak, érzéseknek, indulatoknak s a drámaköltő szépen hangzó, erőteljes, színes dikciójának is meg kell szólalnia a színpadon. Mert Bródy Sándor ismerte és szerette, értette szereplőinek nyelvét. Jól tudta, a kimondások, vallomások, gyónások öröme és kínja a lélek titkainak, a dráma ütközeteinek hatásos megszólaltatója. Érzékenységgel hangszerelte meg tehát a színpadi játékot a rendező. Azt is tudta, hogy a szereposztás kulcskérdése az előadásnak. A hangszerelésben viszont ügyelt arra, hogy a jellemrajzok ne legyenek túldíszítettek, hogy tisztán, világosan, olykor nyersen törhessenek ránk a színpadról az emberi törekvések, akaratok, indulatok. Ugyanakkor megsejthessük a

legvégletesebb agresszív gesztusok mögött is az emberi indítékokat. A néző így nem szemléli, hanem éli, hallja, magába szívja Bródy világát. Hat ránk az életképszerűség, a falusi pillanatok természetessége és a dráma keménysége, lírája, a belső fokozás lendülete, amely lépésről lépésre vezet el a szép hagulatú expozíciótól a sorsokat megítélő búcsúzásig.

Az ifjú Nagyot az általam látott előadásokban legtöbbször hódító, sugárzó személyiségek játszották. Fontos előfeltétele ez a lejátszásnak, mert így érvényesül igazán a kis tanítónő győzelme. Egerben Sziki Károly játssza az önhitt falusi amorózót. Nincs könnyű helyzetben. Ruházata, öltözete sem éppen szerencsés. A korabeli vidéki eleganciát nem tudja könnyen felvenni. Lélektanilag viszont pontos jellemképet formál. De mintha visszafogná magát, a hódítás végletes szenvedélyességét, mámorát, forróságát nem meri megkísérteni.

A tanítónő hálás szerepében Oláh Zsuzsa a tisztaság, a naiv hit, a gyanútlanság biztonságát, lelki szépségét érzékelteti minden színpadi mozdulatában. A félelmetes szülői, társadalmi hatalmat Csendes László és Berek Kati képviseli a drámában nagy játékkultúrával. Ők a legfontosabb ellenjátékosok, nem démonikus gonoszság, hanem a gazdagság biztonságából lépnek előnk; összeomlásuk, megítélésük megrendítő, felejthetetlen pillanat. Mindez azért meggyőző, mert a fölényt, a tartást és a rejtett félelmet is ki tudják fejezni a játék nagy ütközeteiben. A Főúr szerepében Kóti Árpád a humánus líráját, bensőségeségét érzékelteti. A kántor sürgésforgásában M. Horváth József stílusos jellemképet ábrázolt, s a tanító megalázottságát, reménykedő szerelmét Tunyogi Péter ábrázolta kitűnően. Csányi Árpád díszlete valóságot és jelzésszerűséget elegyít, ezzel lehetővé teszi a dráma életképszerű hangulatosságának és érzelmi hullámvevéseinek kibontakoztatását...

Illés Jenő